

Asia: VN/4507/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaksi (MISU)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuus tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen?

Yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat myös maankäyttösektoriin ja sen tulevaisuuteen. Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää, että nykyisessä maailmantilanteessa maankäyttösektorin ilmastotavoitteiden tasoa tulee voida tarkastella kansallisen ruoka- ja energiahuoltovarmuuden näkökulmasta. Suomen suurimmassa naudanlihan ja maidon tuottajamaakunnassa kokonaiskestävyydellä on erityistä merkitystä alueen maataloussektorille. Energiasektorilla turpeen energiakäyttö on vähentynyt nopeasti tehtyjen poliittisten päätösten ja niistä johtuvien markkinamuutosten vuoksi. Vihreä siirtymä turpeesta muihin energiaraaka-aineisiin heijastuu muun muassa metsätalouteen lisäten energiapuun kysyntää. On keskeistä varmistaa energiapuun hankintaketjujen toimivuus.

Maankäyttösektoriin (LULUCF) kuuluvat maatalousmaa (viljelysmaa ja ruohikkoalueet), metsämaa, kosteikot, rakennettu maa ja muu maankäyttö. Esitetty maankäytön ilmastosuunnitelma on painottunut maa- ja metsätalouden toimiin, mutta rakennettu ympäristö on jäänyt vähemmälle huomiolle. Maankäytön ohjaamisen kautta voidaan merkittävästi vaikuttaa sekä ilmastopäästöjen hillintään että siihen sopeutumiseen mm. yhdyskuntarakenteen, liikennejärjestelmän ja energiaratkaisuiden kautta. Maankäytön ohjaamisella on samanaikaisesti varmistettava elinkeinoelämän toimintaedellytykset ja kehittyminen. Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää, että LULUCF-sektorin toimenpiteiden tasapainon, vaikuttavuuden ja toteuttamiskelpoisuuden kannalta on tärkeä huomioida myös rakennetun ympäristön toimenpiteitä ja määritellä näille vastuutahot.

Kunnat ja maakuntaliitot vastaavat maankäytön suunnittelusta ja ohjauksesta. Monet sekä ilmastonmuutoksen hillinnän että sopeutumisen kannalta keskeiset teemat tulee ratkaista ylikunnallisesti, jotta mahdollisimman myönteinen ilmastovaikutus voidaan saavuttaa. Tästä

esimerkkinä Pohjois-Pohjanmaalla merkittävässä roolissa oleva tuulivoiman sijoittuminen. Ilmastotoimien suunnittelussa on voitava huomioida riittävän laajat alueet sekä päästöjen hillinnän että hiilinielujen näkökulmasta. Tämä on luontevasti hallittavissa maakunta- ja seututasolla, joissa tunnetaan alueelliset erityispiirteet. Maakuntakaava ja maakunnallinen suunnittelu tarjoavat kunnille myös selkänokkaa hankalissa seudullisissa päätöksissä ilmastonmuutoksen hillintään liittyen. Ilmastovaikutusten kannalta on tärkeää, että suunnittelua tehdään ja resurssit suunnataan pitkällä tähtäyksellä kestävästi, vaikuttavuutta painottaen ja hallinnollisista rajoista riippumatta.

2. Toimeenpanon näkökulmasta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa hyväksyttävyyys ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä. Arvioi niiden toteutumista suunnitelmassa.

Suomi on asettanut EU:ta tiukemman ilmastotavoitteen, mikä tarjoaa myös mahdollisuuden edelläkävijän ja ratkaisijan rooliin, mikä voi parantaa maamme sekä toimijoiden kilpailukykyä. On tärkeä huolehtia maa- ja metsätaloussektorien toimintakyvystä, sillä huoltovarmuuden näkökulmasta nämä sektorit ovat keskeisiä (energia- ja ruokahuoltovarmuus). Lisäksi erityisen tarkka tulee olla pitkäjänteisessä toimintaympäristön kehittämisessä ja teollisuuden investointi- ja tuotantoedellytysten säilymisessä Suomessa. Ilmastonmuutos on globaalihaaste ja tuotannon siirtyminen muualle Suomesta, hiilivuoto, ei ole ratkaisu. Tuotantomenetelmien kestävyyttä sekä teknologiaa hiilen talteenottoon/-sitomiseen tulee edistää. Ilmastotoimenpiteisiin on varattava riittävästi resursseja ja kannustimia.

Maankäyttösektorin toimintaympäristöä säädellään eri kansallisilla laeilla, kuten metsälaki, kestävän metsätalouden rahoitus, laki metsätuhojen torjunnasta, ympäristönsuojelulaki ja vesilaki. Metsien rooli hiilinieluinä ja hiilivarastoina on merkittävä Pohjois-Pohjanmaalla. Maakunnan metsät sitoivat kasvihuonekaasupäästöjä 1,8 miljoonaa tonnia CO₂-ekvivalenttia. Maakunnan metsävarannot ovat Suomen toiseksi suurimmat ja suurin ylläpidettävissä oleva aines- ja energiapuun hakkuukertymä on Suomen suurin (VMI11/12). Metsätalousmaasta noin 50 % on turvemaita. Pohjois-Pohjanmaalla metsät ovat pääosin yksityisomistuksessa.

Suomalainen metsänhoito perustuu ekologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyteen ja metsien kestävään käyttöön. Suomessa esimerkiksi metsäpalot eivät ole yhtä suuri ongelma kuin muualla maailmassa, ja tähän on syynä hyvin hoidetut metsät sekä talouskäytöstä johtuva, kattava metsätieverkosto, mikä mahdollistaa palokaluston tehokkaan käytön. Metsien hyvästä kasvukunnosta on pidettävä jatkossakin huolta eikä niitä tule varata pelkästään hiilivarastoiksi.

Taloudellinen merkitys ja sen mukainen metsänhoito on syy metsien nykyiseen hyvään kasvuun ja siten niiden kykyyn sitoa hiiltä. Tässä yhteydessä onkin syytä kehittää entistä ilmastoviisaampaa metsänhoitoa ja -käyttöä, jolla turvataan sekä hiilinegatiivisuus että taloudellinen toimeentulo. Maankäytön ilmastosuunnitelmassa metsien kasvukunnon edistäminen on huomioitu hyvin (lannoitukset).

Puutuotteilla, olivatpa energiaa tai korkean jalostusarvon tuotteita, korvataan fossiilisia raaka-aineita, joiden käytöstä poistuminen on ydinasia ilmastonmuutoksen hillinnässä. On hyvä, että puutuotteiden sitoma hiili on mukana laskennoissa, eli laskenta ei pysähdy metsään. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa on toimenpiteenä hiilivarastojen edistäminen pitkäikäisissä puutuotteissa ja -varastoissa. Kuitenkaan määriteltyä tavoitetta eikä näin ollen toimenpiteiden ilmastovaikutuksia ole suunnitelmassa esitetty.

Tässä yhteydessä on hyvä huomioida myös ennen kaikkea vanhojen metsien muodostama hiilivarasto, jonka vapauttamista esimerkiksi voimakkailla hakkuilla tai maankäytön muutoksilla tulisi välttää. Vanhojen metsien säilyminen tukee myös luonnon monimuotoisuutta.

Seuranta on tärkeä osa toimeenpanoa. Suomen ympäristökeskuksen valtakunnallinen kasvihuonekaasupäästölaskenta tarjoaa yhteisen ja yhteismitallisen pohjan maakuntien ja kuntien ilmastotyön seurantaan. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laatimisessa on hyödynnetty laaja-alaisesti eri lähtöaineistoja ja hankkeista saatua tietoa. Kansallisen ilmasto- ja energiastrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman valmistelun tutkimus- ja selvitystarpeita palvellut HIISI - Hiilineutraali Suomi 2035 – ilmasto- ja energiapolitiikan toimet ja vaikutukset -hanke, on luonut pohjaa myös maankäytön ilmastosuunnitelmalle. Suunnitelman toimenpiteiden toteuttamiskelpoisuudesta ja hyväksyttävyydestä on keskusteltu vuorovaikutustilaisuuksissa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että ilmastotoimenpiteiden vaikutusten (ilmasto-, kustannusvaikutukset ja hyväksyttävyyden) tarkastelu ja tulosten yhteenveto on kokonaisuutta hyvin kiteyttävä ja tarpeellinen osio. Kuten maankäytön ilmastosuunnitelmassa todetaan, laskentamalleihin ja tietopohjaan liittyy vielä epävarmuuksia. Koska näihin pohjautuen tehdään merkittäviä päätöksiä maankäyttöä koskevilla sektoreilla, ja päätöksillä on vaikutusta elinkeinoihin, tulee laskentamenetelmien rajauksiin ja epätarkkuuksiin kiinnittää erityistä huomiota, jotta ilmastosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden toteutuisivat.

3. Muuta huomioitavaa suunnitelmaluonnoksesta.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, edellä esitetyt kommentit huomioiden, että Maa- ja metsätalousministeriön johdolla laadittu maankäytön ilmastosuunnitelma on vahva pohja, jolla suunnata maankäyttösektorin toimenpiteitä. Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavaprosessi on parhaillaan käynnissä. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2022–2025, Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2021–2030 sekä Älykkään erikoistumisen strategia 2021–2024 linjaavat maakunnan kehittämistoimenpiteitä koskien myös maankäyttösektoria. Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2017 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta ja alueellisista rahoituksista on resursseja ilmastotoimenpiteiden toteuttamiseen, joita Pohjois-Pohjanmaalla tehdään yhteistyössä yli sektorirajojen.

Harju Pauli

Isomäki Ritva
Pohjois-Pohjanmaan liitto